

KONKURENCIJOS TAISYKLIŲ TAIKYMO SVEIKATOS SISTEMOJE PRAKTIKA

Šarūnas Keserauskas
Konkurencijos tarybos pirmininkas

Dainora Anulytė
Konkurencijos tarybos teisės ir konkurencijos politikos skyriaus
vyriausioji specialistė

Apie ką kalbėsime:

- Konkurencija ir konkurencijos priežiūra
- Konkurencijos taisyklių sveikatos sistemoje taikymas Europos Sąjungoje (ES)
- Konkurencijos taisyklių sveikatos sistemoje taikymas Lietuvoje
- Išvados

KONKURENCIJA IR KONKURENCIJOS PRIEŽIŪRA

Konkurencija ir jos ribojimas

- **Konkurencija** – tai varžybos tarp įmonių dėl vartotojų
- **Konkurencijos ribojimas** – tai veiksmai, sudarantys kliūtis konkuruoti atitinkamoje rinkoje ar galintys susilpninti, iškraipyti ar kitaip neigiamai paveikti konkurenciją
- **Konkurenciją savo veiksmais gali riboti:**
 - ūkio subjektai
 - valstybės institucijos

Konkurencijos tarybos (KT) vaidmuo

- **Misija** – saugo veiksmingą konkurenciją vartotojų gerovei
- **Veiklos prioritetas** – atlieka tyrimus ar kitaip įsikiša į rinkos veikimą, jei toks įsikišimas galėtų reikšmingai prisidėti prie veiksmingos konkurencijos apsaugos ir taip užtikrinti kuo didesnę vartotojų gerovę
- **Nepriklausomas arbitras** – prižiūri, kad konkurencijos taisyklių deramai laikytųsi tiek ūkio subjektai, tiek valstybės institucijos

KONKURENCIJOS TAISYKLIŲ SVEIKATOS SISTEMOJE TAIKYMAS EUROPOS SĄJUNGOJE

Europos Sąjungos konkurencijos taisyklės

- Draudžia įmonių susitarimus, ribojančius konkurenciją
- Draudžia įmonėms piktnaudžiauti dominuojančia padėtimi
- Kontroliuoja įmonių susijungimus

Kam taikomos konkurencijos taisyklės?

- Konkurencijos taisyklės taikomos **ūkio subjektams (įmonėms)**
- Ūkio subjektas (įmonė):
 - užsiima ūkine veikla (prekių ar paslaugų siūlymas rinkoje)
 - nesvarbu, koks jo teisinis statusas ir finansavimo būdas (Europos Sąjungos Teisingumo Teismas (ESTT) *Hofner ir Elser*)

Veikla, grindžiama solidarumo principu

- Solidarumo principas:
 - vienas svarbiausių ES principų, paremtas visuomenės narių vienodu ir teisingu pasidalinimu tiek naudojantis gerove, tiek našta ją kuriant
 - iš prigimties nekomercinis veiksmas, kai viena socialinė grupė nesavanoriškai subsidijuoja kitą (*Sodomare v Regione Lombardia*)
- Subjektų veikla, grindžiama solidarumo principu, **nėra laikoma ūkine veikla**
- ESTT:
 - įstaigos, įpareigos administruoti įstatymais nustatytą sveikatos draudimo ir senatvės draudimo sistemą, siekia tik socialinio tikslo ir nevykdo ekonominės veiklos (*Poucet ir Pistre*)

Tarp solidarumo principo ir ūkinės veiklos

- **BET:**
 - subjektas, vykdamas veiklą, grindžiamą solidarumo principu, gali vykdyti ir ūkinę veiklą bei konkuruoti su kitais tokias paslaugas teikiančiais subjektais (*Komisija prieš Italiją*)
- **ESTT** (*AOK-Bundesverband ir kt.*):
 - ligonių kasos ir joms atstovaujanti įstaiga be socialinio pobūdžio funkcijų gali vykdyti ne socialinį tikslą turinčią ekonominio pobūdžio veiklą
 - tokiu atveju sprendimai, kuriuos jos priima, gali būti laikomi įmonių arba įmonių asociacijų sprendimais
- **ESTT** (*Ambulanz Glöckner*):
 - medicinos įstaiga, teikianti paslaugas greitosios pagalbos suteikimo ir sergančiųjų pervežimo rinkoje laikė įmonėmis
 - nes ne vien šios įstaigos ar viešosios valdžios institucijos vykdo tokią veiklą, taigi jos gali konkuruoti su kitomis tokias paslaugas teikiančiomis įmonėmis

Kodėl konkurencija sveikatos sektoriuje yra naudinga?

- Nauda pacientams – galimybė pasirinkti kokybiškas paslaugas
- ESTT dėl valstybių narių diskrecijos:
 - neginčijama, kad Bendrijos teisė nepažeidžia valstybių narių kompetencijos tvarkyti savo socialinės apsaugos sistemas <...> vis dėlto, naudodamasi šia kompetencija valstybės narės turi laikytis Bendrijos teisės, ypač jos nuostatų, susijusių su laisve teikti paslaugas. Šios nuostatos valstybėms narėms nustato draudimą įvesti arba palikti galioti nepagrįstus naudojimosi šia laisve ribojimus sveikatos priežiūros srityje (*Smits ir Peerbooms; Watts*)

KONKURENCIJOS TAISYKLIŲ SVEIKATOS SISTEMOJE TAIKYMAS LIETUVOJE

Kokia apimtimi konkurencijos teisė sveikatos sektoriui gali būti taikoma?

- **Konkurencijos įstatymas (KĮ):**

- numato pareigą viešojo administravimo subjektams užtikrinti sąžiningos konkurencijos laisvę ir draudžia savo sprendimais sudaryti skirtingas konkurencijos sąlygas
- draudžia ūkio subjektams sudaryti konkurenciją ribojančius susitarimus
- draudžia ūkio subjektams piktnaudžiauti dominuojančia padėtimi ir tokiu būdu riboti konkurenciją ar pažeisti vartotojų interesus
- numato pareigą ūkio subjektams, atitinkantiems tam tikrus kriterijus, pranešti apie numatomą susijungimą ir gauti KT leidimą

2012 m. SAM (stacionarinės paslaugos) byla

- **Tirta** – Sveikatos apsaugos ministro įsakymais patvirtinti teisės aktai:
 - Leidimų teikti naujo profilio stacionarines paslaugas, apmokamas iš PSDF biudžeto, išdavimo tvarkos aprašas (Leidimų išdavimo tvarkos aprašas)
 - Pacientų siuntimo į atitinkamo lygmens asmens sveikatos priežiūros įstaigas dėl stacionarinių skubių ir planinių asmens sveikatos priežiūros paslaugų tvarkos aprašas (Pacientų siuntimo tvarkos aprašas)

2012 m. SAM (stacionarinės paslaugos) byla

- **Problemos:**

- dėl Leidimų išdavimo tvarkos aprašo 5 punkto: neaiški viešų ir privačių sveikatos priežiūros įstaigų prašymų nagrinėjimo tvarka galėjo sudaryti skirtingas konkurencijos sąlygas (patvirtino Vilniaus apygardos administracinis teismas)
- dėl Leidimų išdavimo tvarkos aprašo 7.1.2 ir 7.2 punktų: tvarka, kai gydymo įstaigų galimybės teikti iš PSDF apmokamas stacionarines paslaugas, priklauso nuo tokias paslaugas jau teikiančių gydymo įstaigų nuomonės, yra neobjektyvi ir sudaro skirtingas konkurencijos sąlygas

- **Sprendimas:**

- Leidimų išdavimo tvarkos aprašo 5, 7.1.2 ir 7.2 punktai prieštarauja KĮ 4 straipsnio reikalavimams
- įpareigojimas SAM panaikinti arba pakeisti Leidimų išdavimo tvarkos aprašo atitinkamas nuostatas taip, kad jos neprieštarautų KĮ 4 straipsnio reikalavimams

2011 m. farmacijos byla

- **Tirta:**

- ūkio subjektų, užsiimančių didmenine prekyba vaistais, medicinos prekėmis ir medicinos prietaisais bei šių ūkio subjektų asociacijos veiksmai

- **Problemos:**

- gamintojų bei platintojų (didmenininkų) susitarimai kuriais galimai:
 - apriboti klientai, kuriems didmenininkas gali parduoti sutartyje numatytas prekes
 - apribotos didmenininkų galimybės nustatyti prekių pardavimo kainas
- specialios gamintojų kainos didmenininkams, kai vaistai parduodami viešuosiuose pirkimuose
- gamintojų ir didmenininkų tarpusavio santykiai, pateikiant pasiūlymus viešuosiuose pirkimuose

2011 m. farmacijos byla

- **Sprendimas:**

- **Tyrimas nutrauktas gavus ūkio subjektų įsipareigojimus:**

- užtikrinti, kad visose vaistų ir medicinos priemonių platinimo sutartyse neliktų nuostatų, numatančių didmenininkų pareigą su gamintoju (tiekėju) derinti didmenininkų siūlomas kainas ar kitas sąlygas biudžetinių įstaigų rengiamuose viešųjų pirkimų konkursuose
 - užtikrinti, kad tokie veiksmai nebūtų įgyvendinami praktikoje

- **Rekomendacijos SAM:**

- tobulinti teisinį reguliavimą, susijusį su kompensuojamųjų vaistų kainodara bei lygiagrečiai importuojamais vaistais

2011 m. ortopedinių priemonių kartelis

- **Tirta:**

- ūkio subjektų, užsiimančių ortopedinių techninių priemonių gamyba ir prekyba, ir jų asociacijų bei Valstybinės ligonių kasos (VLK) veiksmai

- **Problemos:**

- Nuo 2006 iki 2010 m., dalyvaudami dviejų asociacijų ir VLK susirinkimuose, ortopedinių priemonių gamintojai tarėsi dėl kainų, ortopedinių priemonių kiekių ir rinkos pasidalijimo
- VLK nesiėmė priemonių užtikrinti sąžiningą konkurenciją, sudarė prielaidas ūkio subjektams sudaryti kartelinius susitarimus

2011 m. ortopedinių priemonių kartelis

- **Sprendimas:**

- 12 gamintojų buvo nubausti beveik 3 mln. litų baudomis už KĮ 5 str. ir SESV 101 str. pažeidimą
- VLK pripažinta pažeidusia KĮ 4 straipsnio 1 dalies reikalavimus bei įpareigota nutraukti šį straipsnį pažeidžiančius veiksmus
- Pareiškėjas buvo pripažintas nepažeidusiu konkurencijos teisės reikalavimų
- 2012 m. LVAT patvirtino Konkurencijos tarybos nutarimo teisėtumą

Išvados

- Konkurencijos taisyklės taikomos ir sveikatos apsaugos sektoriuje
- Veiksmingos konkurencijos užtikrinimui būtinas nepriklausomas arbitras
- Konkurencija sveikatos apsaugos srityje suteikia daugiau galimybių pacientui rinktis

Ačiū už dėmesį

